

FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi
 FSM Scholarly Studies Journal of Humanities and Social Sciences
 Sayı/Number 11 Yıl/Year 2018 Bahar/Spring
 ©2018 Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

DOI: 10.16947/fsmia.437689

<http://dergipark.gov.tr/fsmia><http://dergi.fsm.edu.tr>

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 27.04.2018 Kabul Tarihi / Accepted: 12.06.2018

FSMIAD, 2018; (11): 55-76

Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetlerinin Propaganda Aracı Olarak Öğrenci Faaliyetleri (1945-1950)*

Melih Duman**

Öz

Bu çalışma 1945-1950 yılları arasında Cumhuriyet Halk Partisi hükümetlerinin yurt dışında ve yurt içinde gerçekleştirdiği öğrenci faaliyetlerini, propaganda/kamu diplomasisi örneği olarak ele almaktadır. II. Dünya Savaşı ertesinde Sovyet Sosyalist Cumhuriyet Birliği'nden (SSCB) algılanan tehdit üzerine Türkiye'nin, değişen dış politikası doğrultusunda, iki yönde propaganda izlediği görülmüştür. Bunlardan ilki ülke içerisinden izlenen Milli Birlik propagandasıdır. İkincisi ise yurt dışında, Sovyetlere karşı Batılı ülkelerin desteğini almak üzere gerçekleştirilen tanıtıcı propagandadır. Çalışmamız, her iki propaganda çalışmasıyla bağlantılı olan ve aynı zamanda 1945-1950 dönemi için istisnai sayılabilecek kültürel-diplomatik propaganda örneği açısından eğitim ve öğrenci faaliyetlerini değerlendirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Propaganda, CHP, kamu diplomasisi, Gagavuz Türkleri, öğrenci.

* Bu çalışma, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalında sürdürülen “II. Dünya Savaşı Sonrasında, CHP Hükümetlerinin Dış Politikaya Yönelik Propaganda Faaliyetleri (Amaçlar, Araçlar, Yönelişler)” isimli doktora tez çalışmasından türetilmiştir.

** Doktora Öğrencisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, İstanbul/Türkiye, melihduman1@gmail.com, orcid.org/0000-0001-6861-615X

Student Activities as an Propaganda Tool for Republican Peoples Party Governments (1945-1950)

Abstract

This study is an evaluation of the propaganda/public diplomacy the Republican People's Party (CHP) governments carried out between 1945-1950 in terms of student activities both at home and abroad. After feeling threatened by the Union of Soviet Socialist Republics (USSR) following World War II, Turkey pursued two types of propaganda in line with their changing foreign policy. First was the National Unity Propaganda, which Turkey used within its borders. The second was a promotional propaganda, which it carried out abroad in order to gain the support of western countries against the Soviets. Within the framework of this study, educational and student-oriented activities that are connected to both propagation efforts will be evaluated, while at the same time, it will be weighted from the perspective of cultural-diplomatic propaganda, which can be counted as an exceptional example for the 1945-1950 period.

Keywords: Propaganda, CHP, public diplomacy, Gagauz Turks, student.

Giriş

Latineden Türkçeye geçen propaganda, kelime anlamı olarak bir fikri, bir inancı yaymak manasına gelmektedir.¹ Propaganda kavramsal olarak ise bir düşünceyi, öğretiyi veya inancı başkalarına yaymak, benimsetmek ve tanıtmak amacıyla söz, yazı ve diğer yollarla gerçekleştirilen çalışma olarak kabul edilmektedir.²

İnsanla birlikte bir fikri yayma aracı olarak kullanılmaya başlanan propaganda, dinsel, siyasal amaçlar tarafından daima kullanılagelmıştır.³ Propaganda 1789 Fransız İhtilali sonrasında modern manada kullanılan haline kavuşurken⁴ I. Dünya Savaşı'nda kurumsallaşmış; II. Dünya Savaşı öncesi ve esnasında ise Nazi hükümeti tarafından teorik bir çerçeveye kavuşturulmuştur. Adolf Hitler ve özellikle Joseph Goebbels'in çalışmaları ile birlikte II. Dünya Savaşı, propagandanın metotları, vasıtaları ve etkileri bakımından büyük bir ilerleme kaydettiği dönem olmuştur.⁵

Konu içeriği bakımından propaganda siyasi, ekonomik, kültürel ve askeri propaganda olmak üzere dört kısımdan meydana gelmektedir. Siyasi propaganda daha çok iktidar ilişkileri ile ilgilidir ve propagandanın en çok kullanılan türüdür. Ekonomik propaganda ise siyasi propagandaya göre daha sınırlı olarak kullanılan türdür. Ekonomik propaganda çoğu zaman devletlerin ekonomik politikalarını halka açıklamak üzere kullandıkları bir tür olmuştur. Diğer bir tür olan kültürel propaganda ise CHP hükümetlerinin aynı zamanda öğrenci faaliyetlerini gerçekleştirme sebebidir. Kültürel propaganda siyasi propagandadan sonra en çok kullanılan propaganda şeklidir ve çoğu zaman siyasal-ekonomik gayeler doğrultusunda kullanılmıştır. Kültürel propaganda 'bir milletin başka milletlerin beğenisini kazanması' amacıyla gerçekleştirilir. Büyük devletlerin fikir ve imgelerini bu sebep etrafında yaymaya çalışması, propaganda maksatlıdır. Bu bakımdan kültürel propaganda kültür, sanat, edebiyat, eğitim, bilim, spor gibi konulardan istifade etmektedir.⁶

Çalışmamız kapsamında incelenen öğrenci faaliyetleri, Türkiye'nin 1945 - 1950 yılları arasında izlediği dış politikasının uzantısıdır. İkinci Dünya Savaşı

1 *Büyük Türkçe Sözlük*, yay.haz., D. Mehmet Doğan, 11. Baskı, İz Yayıncılık, Ekim 1996, s. 913.

2 *Türkçe Sözlük*, Türk Dil Kurumu Yayınları, 11. Baskı, Ankara, 2011, s. 1948.

3 Arsev Bektaş, *Siyasal Propaganda Tarihsel Evrimi ve Demokratik Toplumdaki Uygulamaları*, Bağlam Yayınları, Ağustos 2002, s. 66.

4 Vahap Okay, *Modern Propaganda*, İstanbul, Okay Yayınevi, 1957, s. 19-20.

5 M. Domenach, *Siyasî Propaganda*, çev., Cevdet Perin, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1961, s. 41.

6 Okay, *Modern Propaganda*, s. 97-103.

sonrasında dünyada ve Türkiye’de yaşanan değişimler, kendisini 1945 yılından sonra Türk siyasi yaşamında göstermiştir. II. Dünya Savaşı’nın bitmesinin ardından yaşanan Soğuk Savaş⁷ sürecinde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nin (SSCB) Türkiye’den, Karadeniz-Akdeniz geçiş güzergâhında Boğazlar’da üs ve Doğu Anadolu’da ise Kars-Ardahan topraklarını talep etmesi, Türkiye’nin siyasi tarihinde önemli değişimleri başlatan bir milat olmuştur.⁸ Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetleri, SSCB’den algıladığı tehdit nedeniyle, Sovyet hedeflerinin Türkiye’nin bağımsızlığına zarar vereceğini düşünmüştür. Bu nedenle Türkiye’nin dış politikasında ve buna dayanan propaganda faaliyetlerinde dikkat çekici bir değişim yaşanmıştır. Sovyet Rusya’dan kaynaklanan söz konusu değişim, siyasal, ekonomik politika ve propagandayı doğrudan etkilerken kültürel politika ve propagandayı ise dolaylı olarak etkilemiştir. 1945-1950 yılları arasında SSCB’den kaynaklı olarak yaşanan milli güvenlik tehdidi sebebiyle kültürel propaganda faaliyetleri tali bir alanda kalmış, bu çerçevede CHP hükümetleri, propaganda aracı olarak öğrenci faaliyetlerini daha dar bir alanda değerlendirmiştir.

Propaganda uygulamalarında kullanılan araçları iki kısımda değerlendirmek mümkündür; şahsi propaganda ve kitle iletişim araçları.⁹ Öğrenci faaliyetleriyle ilgili yürütülen çalışmalarda her iki propaganda aracından da istifade edilmiştir. Özellikle yurt dışındaki faaliyetlerde kitle iletişim araçları içerisinde yer alan, gazete, dergi, kitap gibi materyaller kullanılırken, yurt içinde şahsi/birebir propagandadan istifade edilmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi ve Hükümetlerinin gerçekleştirdiği öğrenci faaliyetleri, sahası bakımından iki yönde gelişmiştir. Bunlardan ilki Türkiye’nin yurt dışında, batılı ülkeler nezdinde ve Türkiye’nin

7 Bknz: Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1983; Cüneyt Akalın, *Soğuk savaş ABD ve Türkiye: Olaylar-belgeler (1945- 1952)*, İstanbul, Kaynak Yayınları, 2003; Ayşegül Sever, *Soğuk savaş kuşatmasında Türkiye, Batı ve Ortadoğu: 1945- 1958*, İstanbul, Boyut Yayıncılık, 1997; İsmail Soysal, *Soğuk Savaş Dönemi ve Türkiye Olaylar Kronolojisi 1945- 1975*, İstanbul, İsis Yayıncılık, 1997; Mehmet Gönülbol, *Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1965)*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1969; Oral Sander, *Siyasi Tarih Birinci Dünya Savaşı’nın sonundan 1980’e kadar*, Ankara, İmge Kitabevi, 1989; Henry Kissinger, *Diplomasi*, çev. İbrahim H. Kurt, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2002; Cemal Acar, *Soğuk savaş / Süpergüçlerin Hakimiyet Kavgası*, İstanbul, Ötüken Yayınları, 2007; Rifat Uçarol, *Siyasi Tarih (1789-2001)*, İstanbul, Der Yayınları, 2006; Cemil, Koçak, *Türkiye’de İki Partili Siyasî Sistemin Kuruluş Yılları (1945-1950) İkinci Parti*, Cilt 1, İletişim Yayınları, İstanbul, 2010.

8 Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Müdürlüğü, *Türkiye Dış Politikasında 50 Yıl İkinci Dünya Savaşı Yılları (1939-1946)*, s. 261-267.

9 Nermin Abadan, *Halk Efkarı, Meşhuru ve Tasir Sahaları*, Ankara, Yeni Matbaa, 1956, s. 50-51.

yakın coğrafyasında tanıtılması faaliyetleridir. İkincisi ise Türkiye’de misafir edilen öğrencilere yönelik gerçekleştirilen çalışmalardır.

Yurt Dışında Gerçekleştirilen Öğrenci Faaliyetleri

Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetleri döneminde öğrencilere yönelik olarak ülke içerisinde 1945-1950 döneminde yürütülen propaganda faaliyeti daha sistematik iken, ülke dışında yürütülen faaliyetin daha çok arz talep içerisinde yürütüldüğü görülmüştür. Bu hususun oluşmasındaki temel sebep, 1945-1950 döneminde CHP hükümetlerinin algıladıkları Sovyet tehlikesi sebebiyle yurt dışında yürütülen propagandanın temposunu azaltmasıdır. Ülke dışına gönderilen öğrencilerin propaganda faaliyetlerinde yararlı olacaklarının fark edilmesi, II. Dünya Savaşı sonrasında, Türk dış politikasında ABD’nin artan önemi ile ilgili olmuştur. 1946 senesinde giderleri belirlenen öğrencilerin gönderilecekleri ülkeler; ABD, İngiltere, Kanada, İsviçre ve Macaristan olarak belirtilmiştir.¹⁰ 1947 yılına gelindiğinde Milli Eğitim, Adalet, Maliye, Bayındırlık, Ekonomi, Tarım ve Çalışma Bakanlıkları ile Merkez Bankası, Devlet Demir Yolları, İş Bankası, PTT, Sümerbank, Devlet Deniz Yolları gibi kurumlar adına yurt dışında eğitim alan 470 öğrenciye *Ulus* gazetesi gönderilmiştir. *Ulus* gazetesinin ABD ve Avrupa’da çoğu öğrenci olan kişilere gönderilmesi faaliyeti, CHP İktidarının sonuna kadar sürmüştür.¹¹ Ülke dışında özellikle de Amerika’da eğitim alan öğrencilerin ülkenin durumundan haberdar olmaları için *Ulus* gazetesinin gönderilmesi dışında, öğrencilerle neredeyse iletişim sağlanmadığı görülmüştür. Keza öğrencilerin niceliksel olarak artarak bir birlik kurmalarına kadar, Türkiye’nin tanıtılması ve propagandasının yapılmasında aktifleşemedikleri görülmüştür. 5 Haziran 1946 yılında CHP Genel Sekreterliğine gönderilen yazıda; “*Amerikadaki Türk öğrencileri arasında duygu, düşünce ve hareket birliğini sağlamak, Amerikada Cumhuriyet Türkiyesini, Türklüğü tanıtmak, inkilâbımızı ve başarılarını Amerikalılara anlatmak*” üzere Amerika Türk Öğrenciler Birliği’nin kurulduğu bildirilmiştir. Amerika Türk Öğrenciler Birliği Başkanı Muammer Baykan, Genel Sekreterliğe gönderdiği yazıda, öğrenci birliğinin memleketin ve partinin hizmetinde oluşunu vurgulamıştır.¹²

10 Başbakanlık Muamelat Umum Müdürlüğü Kararlar Müdürlüğü kararı, 28.06.1945, *BCA*, Fon No: 30 18 12 Yer Numarası: Kutu No: 108 Dosya Gömleği No: 39 Sıra No: 8

11 Yurt dışında eğitim gören Türk öğrencilere *Ulus* gazetesi gönderilmesi ile ilgili yazışmalar, 1934-1947, *BCA*, Fon Kodu: 490 1 0 0 Kutu No: 1247 Dosya Gömleği No: 154 Sıra No: 1 Dosya Numarası 8. Büro

12 Amerika Türk Öğrenciler Birliği (The Turkish Students Union of America) ile CHP Genel Sekreterliği arasında gerçekleşen yazışmalar, 05.06.1946, *BCA*, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 598 Dosya Gömleği No: 70 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 3. Büro

1947 yılında bu kez, daha önce Türkiye’de *Yedigün* ve *Tasvir* gazetelerinde muhabirlik yapmış olan Cehdi Şahingiray, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği’ne ABD’den gönderdiği yazıda, Amerika’da bulunduğu üç aylık sürede ABD’de yaşayan Türkler hakkında edindiği izlenimlerini iletmiştir. Şahingiray, ABD’de yaşayan Türklerin anavatanından bağlarının kopmak üzere olduğunu belirterek “*Türkiyeden malûmat havadis ve kültür aşılacak gazete, kitap, film, broşür vesaire gibi faideli malzeme*” gerektiğini yazmıştır. Cehdi Şahingiray, ABD’de hızla nüfusu artan Türklerin “*yetişmesi ve yurt dışında faideli birer Türk propagandacısı olmalarını temin etmek*” ve “*Ermenilerin ve Kızıl Tehlikenin müştereken Türk düşmanlığını kuvvetlendirdikleri*” ABD’de bir ‘Türk çatısı’nın kurulmasının gerekliliğini ifade etmiştir. 30 Mayıs 1947 tarihli gönderilen cevabi yazıda ise ABD’de bulunan öğrenciler ve diğer Türk vatandaşların anavatanla ilgilerini sürdürmek, Türkiye’yi Amerikalılara tanıttırmak meselesinin “*ciddi olarak düşünüldüğü*” yazılmıştır. Kasım ayında ise Şahingiray’ın da dahil olduğu *Newyork* Türk Yardım Cemiyeti adında bir dernek vücuda getirilmiş ve hemen hiç vakit kaybetmeden Genel Sekreterlikle irtibat sağlanmış; dernek bünyesinde kurulan Türkçe sınıfı için kitap, gazete istenmiştir. Ayrıca broşür şeklinde, Türkçe ve İngilizce olarak çıkartılan *Young Turk/Genç Türk* dergisi için Türkçe, İngilizce yazılar istenmiştir. Cehdi Şahingiray, cemiyet çalışmalarında, aynı şehirde olmaları nedeniyle kolaylıkla ulaştıkları yeni kurulan New York Haberler Bürosu’ndan yardım gördüklerini bildirmiştir.¹³

Türkiye’nin tanıtılmasında yurt dışında bulunan öğrencilerden daha yoğun olarak yararlanılması düşüncesi, Washington Basın Ataşesi olarak görev yapan Nüzhet Baba tarafından da dile getirilmiştir. Nüzhet Baba, ‘*Memleketimizi Amerika’ya Tanıtmak Meselesi Üzerine*’ başlığıyla 1948 yılında yazdığı raporda, Amerika’da sayıları 800’e yaklaşan öğrencilerin propagandada faydalı olmaları için gereken araç-gereçleri temin etmenin ve bu meseleyi iş olarak yürütecek birisinin varlığının gerekliliğinden bahsetmiştir.¹⁴ Milli Eğitim Bakanlığının Amerika Öğrenci Müfettişliği adı altında bir yetkilisi bulunmakla birlikte Bakanlığın müfettişlere verdiği görev “*tahsil ve şahsi disiplin bakımlarından durumlarını yakından takip ve kontrol etmek*”tir.¹⁵ Nüzhet Baba’nın değerlendirmesinde, bu konudan hiç bahsedil-

13 BÇA, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 598 Dosya Gömleği No: 70 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 3. Büro

14 Memleketimizi Amerika’ya Tanıtmak Meselesi Üzerinde Rapor, 24.11.1948, BÇA, Fon No: 30 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 101 Dosya Gömleği No: 628 Sıra No: 9

15 Dışişleri Bakanlığı ile CHP Genel Sekreterliği arasında yabancı öğrenciler konusunda gerçekleşen yazışma, 22.09.1945, BÇA, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 1195 Dosya Gömleği No: 187 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

memesinden müfettişliğin propaganda konusunda bir faaliyet gerçekleştiremediği anlaşılmaktadır. Müfettişliğin vazifesinin öğrencilerin propaganda faaliyetlerinde yer almalarını sağlayacak bir makam olmadığı açıktır. Ancak müfettişlik, bazı konularda vazifesi dışında Ankara'ya bilgi vermeyi de ihmal etmemiştir.¹⁶

CHP Genel Sekreterliğinin, Amerika Türk Öğrenciler Birliği ve Newyork Türk Yardım Cemiyeti'nin '*Türkiyenin durumu ile yakından ilgilenmek ve Amerikalılara da kültürümüzü tanıtmak amacıyla kurdukları Kütüphaneye gönderilmek*' üzere kitap istemesi üzerine; '*Yurt dışında kurulmuş olan bu faydalı kurumlara gönderilmek üzere kıymetli*' yayınlardan gönderilmesi için; Milli Eğitim Bakanlığı, Basın Yayın Genel Müdürlüğü, İstatistik Genel Müdürlüğü, Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu, Ankara Üniversitesi Rektörlüğü gibi kurumlardan yayın talep edilmiş ve çeşitli tarihlerde bunlar gönderilmiştir;¹⁷

"Turkey II ve III, La Turquie Kemaliste, Handbook 1937, La Sante Publique, La Politique Ferroviaire, La Pays de Kemal Atatürk, La Querra dde L'İndenpendance Turque, La Turquie d'Aujourd'hui, Les Iles des Princes Istanbul, Atatürk Bibliyografyası, Yabancı Gözile Cumhuriyet Türkiyesi, Dünya Matbuatına Bir Bakış, Matbuat İdareleri, Bergama Temsilleri, Devlet Yıllığı 1944-1945, Kronoloji III, IV, V, İnönü'nün Söylev, Demeç ve Mesajları, İnönü'nün B.M.M. 7-nci dönemi açış Nutku, Ayasofya (Türkçe), Tek Çarık Yüzbaşı, İsmet İnönü (Y. Z. Ataç), Atatürk (I. R. Işıman), Türk Müzeciliğinin 100-ncü yıldönümü, 19 Mayıs, Radyo mec. 25-72, 1935 Genel Nüfus sayımı, Dış Ticaret talimatnamesi, Küçük ist. (istatistik) Fr., Küçük ist. Fr., 1940 Nüfus sayımı, 1940 Nüfus sayımı, Küçük ist. sayımı, Küçük ist. İngilizce, 15 inci cilt ist. , Agamemnun, Anadolu Ağazlarından Toplamalar, Arapçanın Türk Diliyle kuruluşu, Atalar Sözü , Birinci Türk Dil Kurultayı, Beşinci Türk Dil Kurultayı, Cep Kılavuzu O. T., Cep Kılavuzu T. O, Cevdet Paşa, Çatani Bey Hikâyesi, Çevriyazı sistemi, Destanı Ahmet Harami, Derleme Dergisi Cilt:1-3, Dil Bibliyografyası 1928-1940, 1941, 1942, 1943, Türk Dil Bilgisi , Dil Türeyiş Teorileri, Divanı Lügat-it-Türk Tercümesi Cilt: 1-3, Divanı Lügat-it-Türk Tıpkıbasımı, Divanı Lügat-it-Türk dizini, Doğu İllerimizin Ağazlarından Toplamalar, Türk Dili – Belleten, Ebedi Şef Atatürk'ün Nutku, İnönü'nün Söylev ve demeçleri, İsmet İnönü ve ikinci çıkan cihan harbı, İnönü diyorki, Haçlı Seferlerimde İnönü ve Eskişehir meydan muharebesi, Milli Eğitimle ilgili Söylev ve

16 Milli Eğitim Bakanlığı Amerika Bölgesi Öğrenci Müfettişi T. Fikret Suer ile Başbakan Recep Peker arasında gerçekleşen yazışma, 14.03.1947, BCA, Fon No: 30 10 00 Yer Numarası: Kutu No: 268 Dosya Gömleği No: 806 Sıra No: 9 Dosya Numarası: 440

17 New York Türk Yardım Kurumu ve Amerika Türk Öğrenciler Birliği'ne gönderilen kitaplar hakkında yazışmalar, 1948, BCA, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 598 Dosya Gömleği No: 70 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 3. Büro

demeçler 1-3, Mardin Artukoğulları tarihi, Vefik Paşa, Köy Enstitüleri, Yurt Duyguları, Mithat Paşa, Tevfik Fikret, Yahya Kemal, Davalarımız, Ziya Paşa, Makber, Malazgirt meydan Muharebesi, Türk gençliği, Tarikte Türkler için söylenen sözler, Ressam Nigarî, Mef'i nin Divanı Tercümesi, Ege'de Zeybek Okunları, 50 yıl, Scouhing in Turkey, Education in Turkey, Alfabe, Okuma Kitabı (1.2.3.4.5), Dil Bilgisi, Tarih (4-5), Coğrafya (4-5), Yurt Bilgisi, İnönü Ansiklopedisi(1-14), Güzel Sanatlar Dergisi (4-5), Sanat Takvimi 1948, Türk güresi..."¹⁸

Gönderilen kitaplarla ilgili olarak en dikkat çeken kısım, kitapların büyük çoğunluğunun Türkçe olmasıdır. Türkiye'den gönderilen Türkçe dışındaki kitaplar ise direkt propaganda amacıyla Basın Yayın Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan kitaplardır ve Türkiye'yi tanıtacak, Türkiye'nin propagandasını yapacak birkaç tane dışında yeterli kitap olmadığı görülmüştür. Gönderilen Türkçe kitaplarda ise özellikle Türkiye'yi ve kültürünü ABD kamuoyuna tanıtacak kitapların tercih edildiği görülmüştür. Ayrıca ders kitaplarının gönderilmiş olması, Amerika'da açılan Türkçe sınıfına materyal temin etmek üzeredir.¹⁹

Propaganda amacıyla kitap, gazete gönderilmesi dışında, Türkiye'yi Amerikalılara tanıtmak üzere Türkiye açısından önemli günlerde tanıtım geceleri düzenlenmiştir. Türkiye'nin ABD Büyükelçiliğinin bu tür tanıtma gecelerini himaye ettiği, CHP Genel Sekreterliğinin ise bu gecelerde kullanılmak üzere propaganda malzemesi gönderilmesine gayret ettiği görülmüştür. Bu doğrultuda New York Türk Öğrenciler Birliği, Cumhuriyet'in ilanının 25. yılında "*Türk dostu Amerikalılara*" Türkiye'yi tanıtmak için bir gece tertiplemeye karar verdiklerini bildirmiştir. Gece için Büyükelçi Feridun Cemal Erkin'in "*yüksek himayelerini*" aldıklarını bildiren öğrenciler, 29 Ekim'de ve daha sonraki gecelerde "*Zeybek, Karadeniz, Erzurum, Kastamonu ve saire millî oyunların*" tanıtılacağını bildirerek gerekli kitap, kıyafet, nota, plak gibi gereçleri istemişlerdir. Amerikan kamuoyuna Türkiye sempatisi kazandırmak üzere gerçekleştirilen gecelerde, Türk kültürünü tanıtmak için yapılanlar, New York Türk Öğrenciler Birliği, tarafından 'vatanseverlik' olarak değerlendirilmiştir. Fakat coğrafi şartlar sebebiyle Türkiye ile ABD arasındaki iletişimin kolaylıkla sağlanamaması, Türkiye'den istenilenlerin zamanında ulaştırılmasını engellemiştir. Bu durum ise Amerikalılara Türkiye'nin geniş kapsamlı bir şekilde tanıtılmasını çoğu kez engellemiştir.²⁰

18 BCA, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 598 Dosya Gömleği No: 70 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 3. Büro

19 BCA, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 598 Dosya Gömleği No: 70 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 3. Büro

20 BCA, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 598 Dosya Gömleği No: 70 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 3. Büro

Öğrenci faaliyetlerindeki en önemli dezavantaj Türkiye ile ABD arasındaki coğrafi uzaklık olmuştur. Bu uzaklık CHP hükümetlerinin öğrencilerle ve onların faaliyetleri ile daha yoğun bir şekilde ilgilenmesinin önüne geçmiştir. ABD'nin Truman Doktrini ile 1947'den sonra Türkiye için kazandığı konum ise öğrenci faaliyetlerini daha önemli hale getirmiştir. Aynı dönemde Türkiye'yi ABD'de tanıtmak üzere propaganda amacıyla New York Haberler Bürosu'nun kurulması²¹, öğrenci ve diğer faaliyetlerin direkt Türkiye'den beslenmesi yerine daha kolaylıkla ulaştıkları Haberler Bürosu'ndan istifade etmelerini sağlamıştır.²² ABD'nin Türk dış politikasında artan önemi karşısında yine bu dönemde öğrencilerden propaganda amacıyla daha çok istifade etmek üzere nasıl faydalı olacakları sorgulanmıştır.²³ Türk öğrencilerin memleketten haberdar olmaları ve Türkiye'yi tanıtmaları için Türkiye'den gazete, dergi ve kitap gönderilmesine Haberler Bürosu'nun kurulmasından sonraki yıllarda da devam edilmiştir.²⁴

Yurtdışında gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları ile sınırlı kalmamıştır. Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetleri bu konuda özellikle Türkiye'nin soydaşı bulunan yakın komşularına yönelik propaganda faaliyeti de gerçekleştirmiştir. Bu konuda Batı Trakya, Rodos ve Kıbrıs Türkleri, Türkiye'nin bağlantısını kesmediği ve her fırsatta ilgilendiği soydaşlarından olmuştur. Türkiye, soydaşları ile özellikle eğitim konusunda ilgilenmiştir. Örneğin İstanköy ve Rodos'taki on ilkokul ve bunların bini geçen öğrencisi "Türklüğün kalkınması davasında başlıca kaygı" olarak görülmüş ve bu sebeple eğitim-öğretim için ilgili yerlere yardımlar yapılmıştır. Bu doğrultuda İstanköy ve Rodos'taki öğrencilerin Türklük şuuruna uygun olarak eğitilmelerini sağlamak için Türkiye'den ders kitapları gönderilmiş ve dağıtılmıştır.²⁵

Kültürel manada propaganda yapmak üzere benzer şekilde, Bulgaristan'da yer alan Türk azınlık okullarına da kitap gönderilirken dikkat edilen en önemli

21 Başbakanlık Muamelet Umum Müdürlüğü Kararlar Müdürlüğü, 24.06.1947, *BCA*, Fon No: 30 18 1 2 Yer Numarası: Kutu No: 114 Dosya Gömleği No: 41 Sıra No: 7 Dosya Numarası: 33-279

22 *BCA*, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 598 Dosya Gömleği No: 70 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 3. Büro

23 *BCA*, Fon No: 30 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 101 Dosya Gömleği No: 628 Sıra No: 9

24 *BCA*, Fon Kodu: 490 1 0 0 Kutu No: 1247 Dosya Gömleği No: 154 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 8. Büro; *BCA*, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 598 Dosya Gömleği No: 70 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 3. Büro

25 Türkiye Cumhuriyet Rodos Konsolosu Tahsin Rüştü Baç'tan CHP Genel Sekreterliği'ne Rodos Türkleri Hakkında gönderilen Bilgi, 05.04.1947, *BCA*, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 1191 Dosya Gömleği No: 174 Sıra No: 1 Dosya Numarası 7. Büro

husus, Osmanlıca olan kitapların yerine Latin harflerle basılmış kitapların gönderilmesi olmuştur. ‘Eski yazılı’ kitaplar yerine yenilerin gönderilmesi, Türk azınlığın Latin alfabesiyle eğitim almasının istendiğini göstermektedir. Özellikle bu dönemde sayıları beş yüze yakın olan Türk okullarında okul kitaplarının Osmanlıca olması karşısında, Sofya Büyüelçisi Faik Zihni Akdur devreye girerek Kemalizmin ve Kemalist İnkılapların kavranması için Türk ilkokullarında kullanılan alfabe ve okuma kitaplarının yeniden bastırılarak söz konusu okullara dağıtılması gerektiğini Dışişleri Bakanlığı’na bildirmiştir. Dışişleri Bakanı Hasan Saka tarafından olumlu bir şekilde değerlendirilen talep, Kemalizm vurgusu sebebiyle bir an önce harekete geçilmek üzere onaylanarak Başbakanlığa sevk edilmiştir.²⁶

Türkiye’nin soydaşlarına yönelik gerçekleştirdiği propaganda, kültürel birtakım amaçlar doğrultusunda gerçekleşmişse de Türk dış politikasına yönelik propaganda faaliyetlerinin gerek sahası, gerek tatbik alanı gerekse konusu itibarıyla çok girift bir alan olduğu bir kez daha vurgulanmalıdır. Propagandanın amacı, iki temel alana, Türkiye’nin güvenliğine ve uyguladığı politikalara dayanmaktadır. Bu surette Türkiye’nin soydaşlarına yönelik gerçekleştirdiği kamuoyu oluşturma faaliyeti de tek bir amaca değil amaçlar bütününe hizmet etmektedir. Türkiye’nin soydaşlarına yönelik yürüttüğü faaliyet, kültürel birtakım amaçlar taşımakla birlikte aynı zamanda dış politikanın gerekliliği olarak görülmüştür. Bu doğrultuda Türkiye’nin Rodos Başkonsolosluğu’ndan alınan 10 Haziran 1947 tarihli rapor, bu durumu aydınlatmaktadır. Başkonsolos, Ankara’ya, “*Eğer Onikiada Türklerinin yerlerinde kalması devletimizin siyaseti icabii millî bir zaruret ise bu milletdaşlarımıza korunmaları ve kalkınmaları için gerekli yardımları esirgememeliyiz*”²⁷ mesajını göndererek yürütülen faaliyetin, siyasi gaye taşıdığını da ifade etmiştir.

Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetlerinin Türk soydaşlarına yönelik yürüttüğü faaliyetler, 1945’ten itibaren Türkiye’nin Sovyetler ile karşı karşıya gelmesi ile farklı bir yola doğru evrilmiştir. Aslında Türkiye’nin soydaşlarına yönelik yürüttüğü propagandayı henüz İnönü Devri olarak belirtebileceğimiz II. Dünya Savaşı ile azalttığı görülmüştür. II. Dünya Savaşı sonrasında ise milli güvenliğe yönelik beliren SSCB tehdidi sebebiyle temponun arttırılmadığı görülmüştür. Oysa Batı’ya özellikle de ABD’ye yönelik yürütülen propaganda, Türkiye’nin ihtiyacı

26 Sofya Büyük Elçiliğinden Dışişleri Bakanına gönderilen Bulgaristan Türkleri Hakkında Bilgi, 27.08.1945, BKA, Fon No:30 10 0 0 Yer Numarası Kutu No: 243 Dosya Gömleği No: 645 Sıra No: 20 Dosya Numarası: 426

27 Rodos’taki Türkler Hakkında Değerlendirme, 24.06.1947, BKA, Fon No: 30 10 00 Yer Numarası: Kutu No: 239 Dosya Gömleği No: 613 Sıra No: 25 Dosya Numarası 424

olan askeri-ekonomik desteği sağlayacak olmasından dolayı kesintiye uğratılmamıştır. 25 Eylül 1946 tarihinde, CHP Genel Sekreteri Trabzon Milletvekili F. A. Barutcu'nun Basın ve Yayın Genel Müdürü Nedim Veysel İlkin'e gönderdiği yazıda bu durum açıkça belirtilmiştir. Yurtdışındaki Türk öğrencilere ve Türk azınlıklara artık yayın gönderme işini Basın ve Yayın Genel Müdürlüğü'nün (BYGM) yürütmesi istenmiştir. 1946'ya kadar daha çok Cumhuriyet Halk Partisi'nin sorumluluğunda olan propagandanın CHP'nin "...bütün imkanlarını iç politikaya hasretmek kararında" olmasından ve "*azınlıkların memleket işleri üzerinde devamlıca aydınlatılması faydalı olduğundan ve esasen bu sebeple yıllardır bu hizmet yapıla geldiğinden*" dolayı BYGM tarafından yapılması ve bedelinin ise BYGM'in propaganda tahsisatından ödenmesi bildirilmiştir.²⁸

Hem Bulgaristan hem de Yunanistan'daki Türklerin milli bilincini canlı tutmak ve anavatanla olan bağlantılarını sürdürmek üzere buralara gazete, kitap, dergi gönderme faaliyetinin 1947'den sonra resmi kayıtlara yansımadağı görülmektedir. Her iki ülkede meydana gelen gelişmeler, 1947'den itibaren Türkiye'nin destek vermesini engellemiştir. 1947'en sonra Bulgaristan'da Sovyet ağırlığının artması, Yunanistan'da ise iç savaşın şiddetlenmesi, Türkiye'nin 1945-46 yılındaki gibi daha bağımsız davranmasının önüne geçmiştir. 1947'den sonra Kıbrıs'ta yürütülen faaliyetlerin resmi kayıtlarda yer alması bizi, Yunanistan ve Bulgaristan'da faaliyetlerin pasifleştiği sonucuna götürmektedir.

Kıbrıs'ta gerçekleştirilen propaganda faaliyetlerine baktığımızda ise Türkiye'nin Kıbrıs'a ilgisinin II. Dünya Savaşı yıllarına kadar gittiği görülmektedir. Kıbrıs'taki Türk kulüplerinin ihtiyacını karşılamak üzere *Kahraman, Akın, Çoban* gibi "Millî piyesler"den ve Halkevleri yayınlarından gönderilmiştir.²⁹ 1944 yılında Katak ve Millî Parti gibi kurumlarla bazı şahısların teşebbüsleri neticesinde "*Propaganda maksadile Halkevleri ve Matbuat Umum Müdürlüğü tarafından yayınlanan meccanî kitap ve mecmualar*" konsolosluk vasıtasıyla talep edilmiş ve çok geçmeden 33 adet CHP Gösteri Yayınları, 34 adet CHP Halkevleri Temsil Yayınları ve 10 adet muhtelif yayın olmak üzere, 77 adet eser Kıbrıs'a gönderilmiştir.³⁰

II. Dünya Savaşı'nın hemen akabinde, Kıbrıs'a pek çok gazete ve dergi göndermesinin yanında başta okullar, dernekler, birlikler olmak üzere yayın yardımı

28 Yurt Dışına Gönderilen Yayınlarla İlgili Talep, 25.09.1946, *BCA*, Fon Kodu: 490100 Kutu No: 1294 Dosya Gömleği No: 299 Sıra No: 1 Dosya Numarası 8. Büro

29 Kıbrıs'taki Türk Ocaklarına gönderilen kitaplar hakkında yazı, 16.03.1942, *BCA*, Fon Kodu: 490100 Kutu No: 1295 Dosya Gömleği No: 301 Sıra No: 1 Dosya Numarası 8. Büro

30 Kıbrıs'taki Türk kurum ve şahıslara gönderilen kitaplar hakkında yazı, 02.10.1944, *BCA*, Fon Kodu: 490100 Kutu No: 927 Dosya Gömleği No: 608 Sıra No: 1 Dosya Numarası 5. Büro

yapılmıştır. Kıbrıs Lisesi'nin *"Türk gençlerine yardımda bulunmak, anayurddaki fikir, sanat hareketlerinden onları haberdar etmek"* talebi üzerine, CHP Genel Sekreterliği tepkisiz kalmayarak Ulus Müessesesi'ni bu konuda vazifelendirilerek yayın göndermiştir.³¹

1945-1950 arasında Kıbrıs'la ilgilenen CHP Genel Sekreterliği, Tuzla Ertürk Gençleri, Lefke Yoksul Öğrencilere Yardım Kurumu, Lefkoşa Halk Kulübü, Larnaka Türk Ocağı, Kıbrıs Çiftçiler Birliği, Lefkoşa Kardeş Ocağı, Lefkoşa Kıbrıs Türk Lisesi Kütüphanesi, Aytotora-Lárnaka Türk Gençler Kulübü Kütüphanesi, Lûricina Türk Gençler Ocağı, Türk Çiftçiler Birliği Başkanlığı gibi kurumlara kitap göndermiştir. Kitapların gelişi güzel gönderilmeyip belli bir fikri takip neticesinde bir organizasyon ve plan dahilinde gerçekleştiği ve özellikle yayınların mükerrer olmamasına dikkat edildiği görülmüştür. Halkevlerinin Kıbrıs'a gönderilecek kitaplarla ilgili olarak görevlendirildiği ve Halkevleri Bürosu'nda bu hususla ilgili hususi bir dosya tutulduğu bilinmektedir.³²

Türkiye'de Eğitim Gören Misafir Öğrenciler

Ülke dışından Türkiye'de eğitim almak üzere getirilen öğrenciler hususunda, ülke dışına gönderilen öğrencilere göre daha sistemli bir çalışma gerçekleştirilmiştir. Henüz 1943 yılında Tahran Büyükelçisinin girişimiyle 120 İran tabiiyetli öğrenci Türkiye'ye getirilmiştir. Bu öğrencilerin Genel Sekreterlik tarafından hazırlanan ödenek dâhilinde her türlü ihtiyaçları giderilmek suretiyle eğitim almaları sağlanmıştır.³³ İranlı öğrencilerin eğitim almaları konusunda ciddi bir mali külfete katlanılması, misafir öğrencilerle ilgili beklentinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda CHP hükümetleri, misafir öğrencilerin memleketlerine Türkiye dostu olarak dönmelerini sağlamak ve bu sayede Türkiye-İran ilişkilerine uzun erimde katkı sağlamaları için kültürel propaganda faaliyeti yürütmüştür. II. Dünya Savaşı sonrasında İranlı öğrencilerden Türkiye'nin temel beklentisi şu şekilde ifade edilmiştir; *'İyi komşuluk münasebeti içinde yaşadığımız İran'ın bize emanet ettiği bu öğrencileri memleketlerine faydalı birer insan ve memleketimize*

31 Kıbrıs Türk Lisesi'ne gönderilen yayınlar hakkında yazışma, 12.04.1946, BCA, Fon Kodu: 490100 Kutu No: 1295 Dosya Gömleği No: 301 Sıra No: 1 Dosya Numarası 8. Büro

32 CHP Genel Sekreterliği ile Türk Ocağı (Larnaka) arasında geçen yazışmalar, 29.05.1946, BCA, Fon Kodu: 490100 Kutu No: 1295 Dosya Gömleği No: 301 Sıra No: 1 Dosya Numarası 8. Büro

33 C.H.P. Genel Sekreteri A. Kırklareli Mebusu N. Kansu ile Tahran Büyük Elçiliği arasında İranlı öğrenciler konusunda gerçekleşen yazışma, 14.12.1944, BCA, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 1193 Dosya Gömleği No: 182 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

*hakikî bir dost olarak*³⁴ ve *‘ileride memleketimiz ve milletimizin bir dostu olarak hareket etmelerini sağlayacak bir şekilde yetiştirmektedir’*.³⁵

1945 yılının Mayıs ayı itibarıyla 98 İranlı öğrencinin Türkiye’de eğitim aldığı tespit edilmiştir. Misafir öğrenciler, İstanbul ve Ankara’da öğrenimlerine devam ederlerken, öğrencilerin büyük bir kısmının İstanbul’da eğitim gördüğü belirlenmiştir. İstanbul’da eğitim alan 91 öğrenciden üç tanesinin kız öğrenci oldukları ve CHP’nin Kız Talebe Yurdu’nda barındırıldıkları saptanmıştır. Kız öğrencilerin ikisi edebiyat fakültesinde eğitim görürken bir tanesi ise ebe okuluna devam etmiştir. Erkek öğrenciler ise ağırlıklı olarak Türk Maarif Cemiyeti Kadırga Talebe Yurdu, CHP Erkek Talebe Yurdu, pansiyonlar vesair yerlerde, CHP Genel Sekreterliği tarafından himaye edilmişlerdir. Erkek öğrencilerin çoğunun tıp fakültesi, eczacılık fakültesi, diş hekimliği ve fen fakültesinde eğitim gördükleri kaydedilmiştir. Bahsi geçen okullar dışında hukuk fakültesi, iktisat fakültesi, güzel sanatlar akademisinde de kayıtlı öğrencilerin olduğu görülmüştür. Ayrıca fakültelerde İranlı ‘dinleyici öğrenciler’ de yer almıştır. İranlı öğrencilerin içerisinde üç adet asistan doktor öğrenci ile dört hukuk doktora öğrencisi de yer almıştır. Tüm bu okulların dışında Şişli Terakki, Kabataş, Boğaziçi liseleri ile Erenköy Kız Lisesi’nde öğrenim gören az sayıda öğrenci tespit edilmiştir.³⁶ Ankara’da ise Siyasal Bilgiler Okulu’nda bir kişi, Yüksek Ziraat Enstitüsü’nde bir kişi, Konservatuar’da üç kişi, Erkek Sanat Enstitüsünde bir kişi, Kız Enstitüsünde bir kişi olmak üzere yedi öğrenci eğitimlerini sürdürmüşlerdir.³⁷ İranlı misafir öğrencilerin standart bir profile sahip olmadıkları dikkat çekmektedir. Öğrencilerin hepsi standart yüksek öğrenim çağında olmayıp, aralarında 15-16 yaşlarında orta öğrenim öğrencisi bulunduğu gibi, İran’da yargıçlık, subaylık görevlerinde bulunmuş 30-35 yaşlarında kişiler de yer almıştır. Öğrenim seviyesi bakımından da misafir öğrenciler arasında fark olduğu görülmüştür. Bu öğrenciler arasında İran Yüksek Öğretim

34 Kars Milletvekili Cevat Dursunoğlu’ndan İranlı öğrencilerin danışmanlarına gönderilen yazı, 30.01.1945, BCA, Fon No: 490 1 00 Yer Numarası: Kutu No: 1193 Dosya Gömleği No: 181 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

35 İranlı öğrenci danışmanlarından Rahmeti Arat’tan CHP Genel Sekreterliği’ne gönderilen yazı, 17.12.1946, BCA, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 1195 Dosya Gömleği No: 187 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

36 İranlı öğrencilerin okudukları Müesseseleri ve oturdukları yerleri gösterir listeler, 1945, BCA, Fon No: 490 1 00 Yer Numarası: Kutu No: 1193 Dosya Gömleği No: 182 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

37 İranlı öğrencilerin okudukları Müesseseleri ve oturdukları yerleri gösterir listeler, 1945, BCA, Fon No: 490 1 00 Yer Numarası: Kutu No: 1193 Dosya Gömleği No: 181 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

Kurullarından çok iyi belgeler almış bulunanlar olduğu gibi sınıfta kalmış ve çeşitli sebeplerle İran'da okuyamamış olanlar da mevcuttur. Ailevi bakımdan da çok çeşitli çevrelere mensup olan bu öğrencilerden bir kısmının İran'da çeşitli politika ve fikir akımlarına karışmış oldukları Genel Sekreterlik tarafından öğrenilmiştir.³⁸

CHP Genel Sekreterliği, öğrencilerin yurtlarda barındırılmaları ve cep harçlıklarının verilmesi ile yetinmeyip eğitim durumlarını takip etmek ve onlar üzerinde daha fazla etkili olmak üzere 'Doçent Fazıl Noyan, Prof. Muhiddin Kubalı, Doçent Adnan Sokullu, Prof. Rahmeti Arat ve Asistan Mehmet Oluç'u öğrencilere velilik/rehberlik etmek üzere görevlendirmiştir. Genel Sekreterlik, İranlı misafir öğrencilerin haklarında bilgi almak ve onları daha yakından takip etmek üzere fiş hazırlatarak rehberler tarafından durumlarını değerlendirmek istemiştir.³⁹ Genel Sekreterlik, verdiği direktiflere uygun olarak öğrencilerin Türkiye dostu olarak yetiştirilmelerini sağlamak üzere belirlediği rehberlere/velilere, ayda yüzer lira ödeme yapmıştır. Veliler, öğrencilerin devamlılıklarını, ders durumlarını yakından takip etmiş, ayrıca Türk öğrencilerle nasıl bir diyalog içerisinde olduklarını, gönderdikleri fişlerde dikkatle belirtmişlerdir. Bazen de rehberler/veliler tarafından düzenlenen çeşitli etkinliklerle öğrencilerin Türk kültürüne adapte olmaları benimsemeleri sağlanmaya çalışılmıştır.⁴⁰

Türkiye'nin İranlı öğrencilere yönelik yürüttüğü faaliyetler, öğrenciler arasında ve İran'da bazı olumsuz yorumlara yol açmıştır. *Daria* isimli İranlı bir gazete bu konuda, Türkiye'yi oldukça rahatsız eden bir yazı yayınlamıştır. Gazete, İranlı öğrencilerin kötü şartlar altında barındırıldıkları, onlarla ilgilenilmediği, Türkiye'nin eğitim seviyesinin düşük olduğu, öğrenciler arasında Azerbaycanlı ve Fars farkı gözetildiği, tarih öğretiminin hakikate aykırı olduğu, CHP'nin diktatörlük rejimini teşvik ettiği ve SSCB aleyhinde şiddetli bir propaganda yapıldığı iddialarında bulunmuştur. Yapılan inceleme neticesinde, makalenin yazarının iddiaları; Türkiye'de bir süre eğitim aldıktan sonra eğitimini yarıda bırakarak İran'a dönen ve daha sonra ise tekrar Türkiye'ye gitmek isteyen ancak Konsolosluk tarafından hakkında yapılan tahkikat neticesinde, 'solcu propagandaya âlet olduğu' anlaşıl-

38 *BCA*, Fon No: 490 1 00 Yer Numarası: Kutu No: 1193 Dosya Gömleği No: 181 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

39 *BCA*, Fon No: 490 1 00 Yer Numarası: Kutu No: 1193 Dosya Gömleği No: 181 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

40 Prof. Dr. H. Nail Kubalı ile CHP Genel Sekreterliği arasında gerçekleşen yazışma, 29.06.1945, *BCA*, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 1195 Dosya Gömleği No: 187 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

dığından yeniden vize verilmemiş olan Hüseyin Aydın'dan aldığı öğrenilmiştir.⁴¹ Yaşanan gelişmeler üzerine, Dışişleri Bakanlığı, Genel Sekreterliğe öğrencilerin durumunu incelemiştir. Genel Sekreterliğin Mayıs 1945'te Dışişleri Bakanlığına iletildiği yazıda; İranlı misafir öğrencilere iyi bir şekilde bakıldığı ve onlarla ilgili *'her bakımdan ileride kendi memleketlerine faydalı ve komşu Türkiye'ye dost olarak, yetiştirilmelerinden başka bir maksat güdülmeyeceği'* bildirilmiştir.⁴²

Türkiye'ye gelen öğrencilerin İran'da devam eden aylarda sorun olmaya devam ettiği görülmüştür. 'Komünist temayüllü' Tudeh Partisine mensup Doktor Keşavarz, İran Meclisi'nde 23 Mayıs 1945 tarihinde Türkiye'de eğitim gören İranlı öğrenciler ile ilgili beyanatta bulunmuştur. Keşavarz konuşmasında, 'taze bir dal gibi kolayca bükülecek kadar genç kimseler arasından seçilen' öğrencilerin 'niçin Türkiye'ye gönderildiğini' sorgulamıştır. İran'dan gelen öğrencilerin içinde Türklerin olması Keşavarz'ı, Türk Hükümetlerinin daha önce Pantürkizm söyleminde bulunduğunu hatırlatmaya sevk etmiştir. Başka bir milletvekili Ferhudî ise iki gün sonraki Meclis toplantısında *'Bu küçük meseleleri bizimle komşumuz arasında anlaşmazlıklara yol açmamalı (takdirkâr sesle). Başkaları anlaşmıyorsa bizim nemize lâzım (takdirkâr sesle)'* diyerek konunun Sovyet Rusya-Türkiye anlaşmazlığının dışında tutulması gerektiğini ifade etmiştir.⁴³

Dışişleri Bakanlığı'nın ve CHP Genel Sekreterliğinin girişimlerine rağmen yine de tüm öğrencilerin tam bir memnuniyeti sağlanamamıştır. CHP Genel Sekreteri Trabzon Milletvekili F. A. Barutcu'dan 1946 yılının aralık ayında öğrencilerin okudukları okullara gönderilen yazıda, *"Bir gencin yabancı memlekette tahsil ederken bazı şeylerden kırılması ve bu yüzden o memleket hakkında iyi olmayan fikirler edinmesi mümkündür. Buna bir de kendileriyle alâkadar olunmadığı hissi verilirse bu gençlerin tahsil ettikleri memleket hakkında iyi duyguları kalmaz"* denilmiştir. Barutcu, öğrencilere çokça masraf yapıldıktan sonra istenilen amacın aksine bir görüşle öğrencilerin ülkelerine dönmelerinin vatanseverliğe sığmayacağından bahsetmiştir. Barutcu, öğrencilerle 'sık sık görüşerek memleketimizi sevdirmeniz bakımından' her türlü tedbire başvurulması ve öğrencilerin tüm ihtiyaçları ile ilgilenererek lazım gelenin Genel

41 Dışişleri Bakanlığı ile CHP Genel Sekreterliği arasında İranlı öğrencilerle ilgili gerçekleşen yazışmalar, 1945, *BCA*, Fon No: 490 1 00 Yer Numarası: Kutu No: 1194 Dosya Gömleği No: 185 Sıra No: 2 Dosya Numarası: 7. Büro

42 CHP Genel Sekreterliği ile Dışişleri Bakanlığı arasında İranlı öğrencilerle ilgili gerçekleşen yazışmalar, 1945, *BCA*, Fon No: 490 1 00 Yer Numarası: Kutu No: 1193 Dosya Gömleği No: 181 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

43 *BCA*, Fon No: 490 1 00 Yer Numarası: Kutu No: 1194 Dosya Gömleği No: 185 Sıra No: 2 Dosya Numarası: 7. Büro

Sekreterliğe bildirilmesi emrini vermiştir.⁴⁴ CHP İktidarının gerek Parti gerekse Hükümet kanalıyla ‘milli vazife’ olarak yaptığı girişimlerle hedeflenen “*yüksek teshil müesseselerimizden istifadelerinden başka, onlara bir de memleketimizin her sahada başardığı inkişafı göstermek, memleketimizin maddî ve manevî kültür varlıkları ile yakından temas imkanlarını vermek*” hususunun 12 Aralık 1946 tarihinde Rahmeti Arat tarafından Genel Sekretere ‘şimdiye kadar tatbik’ edilemediği bildirilmiştir. Rahmeti Arat, ayrıca konunun parti ve hükümet dairelerince yeniden ele alınarak incelenmesini, bugün üzerinde durulmaya değer bir konu olduğunu hatırlatmıştır.⁴⁵

İranlı misafir öğrencilerle sürdürülen yakın temasın 1946 ve 1947 yılında devam ettirilmesi, parti ve hükümet tarafından konunun dikkatle takip edildiğini göstermektedir. Misafir öğrenciler, İran’la sınırlı kalmamıştır. İranlı öğrenciler dışında, 1946 yılında yurtlarda kalan dört Irak’lı öğrencinin de yurt ücretleri CHP Genel Sekreterliği tarafından ödenmiştir.⁴⁶

II. Dünya Savaşı sırasında sadece CHP İktidarı tarafından kitlesel olarak İran tabiiyetli öğrenciler himaye edilirken II. Dünya Savaşı sonrasında farklı ülkelerden öğrencilerin Türkiye’de eğitim aldıkları görülmektedir. Türkiye’nin geçici bir süre olarak başlattığı misafir öğrenci uygulamasını 1945’ten sonra sürdürmesi, farklı ülkeleri kapsar hale getirmesi, öğrenciler üzerinden propaganda yapılması fikrinin devlet politikası olarak kabul edildiğini göstermektedir. 1946 yılında himaye edilen başka bir öğrenci grubunun ise Romanya tabiiyetli öğrenciler olduğu görülmüştür. Genel Sekreterlik ile CHP İstanbul İl İdare Kurulu arasında gerçekleşen görüşmelerde, Romanyalı on bir Gagavuz öğrenci için gerçekleştirilen masraflardan bahsedilmiştir.⁴⁷ Bir devlet politikası olarak misafir öğrenci uygulamasının sürdürülmesinde Gagavuz Türklerinin tercih edilmiş olmasında, Hamdullah Suphi Tanrıöver’in şahsi girişiminin bir katkısı olduğu düşünülmektedir. Zira Gagavuz öğrencilerin Türkiye’de kaldıkları süredeki meseleleriyle Tanrıöver’in şahsen ilgilenmiş olması, Gagavuz öğrencilerin

44 BCA, Fon No: 490 1 00 Yer Numarası: Kutu No: 1194 Dosya Gömleği No: 185 Sıra No: 2 Dosya Numarası: 7. Büro

45 BCA, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 1195 Dosya Gömleği No: 187 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

46 CHP Genel Sekreterliği tarafından Vahdettin, Fatih, Hakkı, Abdülkadir isimli Iraklı geçici öğrencilerin yurt ücretlerinin ödenmesi ile ilgili makbuz, 1946-1947, BCA, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 1197 Dosya Gömleği No: 197 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

47 CHP Genel Sekreterliği ile İstanbul İl İdare Kurulu Başkanlığı arasında gerçekleşen Romanyalı öğrencilerle ilgili yazışmalar, 1946, BCA, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 1197 Dosya Gömleği No: 198 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

Türkiye'ye getirilmelerinde Hamdullah Suphi'nin rol aldığını göstermektedir. Tanrıöver, 1931'den 1944'e kadar yaptığı Romanya Büyükelçiliği sırasında Gagavuz Türkleri ile yakından ilgilenmiş, Türkçe eğitim veren okul açtırıp kitaplar getirtmiştir.⁴⁸ Gagavuz Türkü öğrencilere yardım yapıldığına dair ilk kaydın 1940 yılına ait olması bu durumu temellendiren bir diğer etkidir. On bir Gagavuz öğrencinin tıpkı İranlı öğrenciler gibi yaş aralıklarının farklı olduğu görülmüştür. Öğrencilerden bir kısmı İstiklal Lisesi, Boğaziçi Lisesi, Erkek Sanat Enstitüsü ve Robert Kolej'de eğitim alırken, bir kısmı ise üniversitede eğitim almıştır. Üniversitedeki öğrencilerin iktisat, hukuk, tıp fakültelerine kayıtlı oldukları görülmüştür. Genel Sekreterlik, Gagavuz misafir öğrencilerin eğitim, barınma, gıda, giyim ücretlerini ödemiş bunun dışında cep harçlığı vermek suretiyle eğitimlerini sürdürmelerini sağlamıştır. Öğrencilerin masraf listesi bizzat İstanbul Milletvekili Tanrıöver tarafından hazırlanıp Genel Sekreterliğe verilmiştir. Gagavuz öğrenciler için harcanan paranın Genel Sekreterlik eliyle yapıldığı, ancak masrafin Başbakanlık tarafından temin edildiği görülmüştür. 1 Ocak 1947 itibarıyla alınan karar neticesinde 'yabancı öğrencilerin' giderlerinin Milli Eğitim Bakanlığı'na ödenmesi kararlaştırılmıştır. 1948 yılında 'vatandaşlığa geçirildikleri' görülen Gagavuz öğrencilerin artık 'yabancı öğrenci' statüsünde olmamalarına rağmen yüksek öğrenim öğrencilerinin masrafları, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ödenmeye devam edilmiş ve bu sorunu çözecek düzenlemelerin 1949 yılı itibarıyla son bulacağı belirtilmiştir.⁴⁹

Sonuç

Bu çalışma, II. Dünya Savaşı sonrasında, Cumhuriyet Halk Partisi Hükümetleri'nin Sovyet Rusya'dan algıladıkları milli güvenlik tehdidi sebebiyle, gerçekleştirdikleri propagandanın dışında izlenen kültürel propaganda faaliyetlerini ve uygulamalarını incelemektir. 1945-1950 yılları arasında CHP Hükümetleri tarafından propaganda maksatlı yürütülen öğrenci faaliyetleri, yurtdışındaki öğrencilere ve Türkiye'deki misafir öğrencilere yöneliktir. Misafir öğrenci uygulamasının 1940'lı yıllarda başladığı, savaş gibi sıkıntılı bir süreçte sürdürüldüğü görülmüştür. Savaş sonrasında ise Türkiye, SSCB'den algıladığı tehdide rağmen, öğrencilerin Türkiye dostu olarak yetişmeleri ve ülkelerine geri döndüklerinde

48 Halim Serarslan, *Hamdullah Subhi Tanrıöver*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1995, s. 152-155.

49 CHP Genel Sekreteri Erzurum Milletvekili Cevat Dursunoğlu ile MEB Bakanı Reşat Şemsettin Sırrer arasında gerçekleşen Romanyalı öğrenciler hakkında yazışma, 1948, *BCA*, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 1197 Dosya Gömleği No: 198 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

Türkiye'nin gönüllü elçileri olmaları için öğrencileri propaganda vasıtası olarak değerlendirmiştir. Tespit edebildiğimiz resmi kayıtlar, misafir öğrenci uygulamasında sadece Romanya, İran ve Irak gibi ülkelerle sınırlı kalınmamış olabileceğini de düşündürmektedir. Diğer taraftan ise İranlı öğrencilerin Tahran Büyükelçisinin, Romanyalı öğrencilerin ise Bükreş Büyükelçisinin girişimleri ile gelmiş olmasına rağmen yürütülen faaliyetin bir devlet politikası olarak 1945'den sonra da sürdürüldüğü görülmüştür.

CHP İktidarı, Türkiye'de yabancı öğrencileri misafir etmenin dışına çıkarak yurtdışındaki Türk öğrencilerden de propaganda amacıyla istifade etmiştir. CHP Hükümetleri döneminde öğrencilere yönelik olarak yurt içerisinde yürütülen propaganda faaliyeti erken bir tarihte başlamışken, yurt dışında yürütülen faaliyetler öğrencilerin kişisel girişimleri neticesinde daha geç bir tarihte gerçekleşmiştir. ABD'de bir Türk öğrenci derneğinin kurulması, propaganda faaliyetleri açısından oldukça önemli bir dönemeç olmuştur. Fakat bu girişime karşın Türkiye ile ABD arasındaki mevcut coğrafi uzaklık, CHP hükümetlerinin öğrencilerle ve onların faaliyetleri ile yakından ilgilenmesinin önüne geçmiştir. Truman Doktrini ile birlikte ABD'nin 1947'den sonra Türk dış politikası açısından öneminin artması, Türk öğrencilerin daha önemli bir propaganda vasıtası olarak düşünülmelerini sağlamıştır. Türkiye'nin SSCB'den algıladığı kaygı, ABD ile ittifak arayışlarını gündeme getirirken, sayıları 800 kadar olan öğrencinin Türkiye'nin tanıtılmasında kullanılmasını gündeme getirmiştir. 1947 itibarıyla ABD'den gönderilen rapor ve yazılarda öğrencilerden propaganda vasıtasıyla yararlanılması gerektiği ifade edilmiştir. ABD'nin 1945-1950 döneminde SSCB karşısında artan önemi karşısında, Türkiye'yi ABD'ye tanıtmak, ABD'de Türkiye aleyhine gerçekleştirilen propagandayı tersine çevirmek ve oradaki Türklerin anavatanla bağlarını kuvvetlendirmek üzere propaganda faaliyetleri yürütülmüştür. Coğrafi sebeplerle ABD'de 1947'ye kadar etkin bir propaganda yapısı kurulmamıştır. Bu tarihe kadar daha çok arz talep üzerine harekete geçen CHP hükümetleri, New York'e Haberler Bürosu'nun kurulması sonrasında ise büyük bir oranda Büro vasıtasıyla öğrenci faaliyetleri ile ilgilenerek destek sağlamıştır.

ABD dışında yurtdışında yürütülen faaliyetlerinin ise dış politikadan kaynaklı olarak daraltıldığı görülmüştür. II. Dünya Savaşı nedeniyle daha çok içeriye yönelik politika izleme kararı almak zorunda kalan Türkiye, savaşın sona ermesine rağmen barışın gelmemiş olması ve Sovyetlerin açık bir tehdit haline gelmesi sebebiyle yürüttüğü propagandayı bazı yerlerde durdurma noktasına getirmiştir. Bu durumun en yoğun olarak hissedildiği yer ise Balkanlar olmuştur. Sovyet belirsizliği karşısında, Yunanistan ve Bulgaristan'da Türk soydaşlara

yönelik yürütülen propaganda faaliyetlerinin menfi olarak değişmeye başladığı görülmüştür. Bulgaristan'da II. Dünya Savaşı sonrasında SSCB yanlısı bir hükümetin iş başına gelmesi, Türkiye'nin Bulgaristan'daki faaliyetlerini sınırlandırırken, Yunanistan'da Sovyet kaynaklı bir iç savaşın yaşanması ise Yunanistan'daki faaliyetleri 1945-1950 yılları arasında sınırlandırmıştır. Tüm bu gelişmeler karşısında 1945-1950 yılları arasında gerçekleştirilmek istenen öğrenci faaliyetleri, yurtdışında ABD dışında siyasi sebeplerle azalmış hatta kesintiye uğramıştır.

Kaynakça

Abadan, Nermin, *Halk Efkârı, Mefhumu ve Tasir Sahaları*, Ankara, Yeni Matbaa, 1956.

Acar, Cemal, *Soğuk savaş / Süpergüçlerin Hakimiyet Kavgası*, İstanbul, Ötüken Yayınları, 2007.

Akalın, Cüneyt, *Soğuk Savaş ABD ve Türkiye: Olaylar-Belgeler (1945-1952)*, İstanbul, Kaynak Yayınları, 2003.

Armaoğlu, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1980*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1983.

Bektaş, Arsev, *Siyasal Propaganda Tarihsel Evrimi ve Demokratik Toplumdaki Uygulamaları*, Bağlam Yayınları, 2002.

Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Müdürlüğü, *Türkiye Dış Politikasında 50 Yıl İkinci Dünya Savaşı Yılları (1939-1946)*.

Doğan, D. Mehmet (haz.), *Büyük Türkçe Sözlük*, İz Yayıncılık, 1996.

Domenach, J. M., *Siyasî Propaganda*, çev. Cevdet Perin, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1961.

Gönlübol, Mehmet, *Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1965)*, Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1969.

Kissinger, Henry, *Diplomasi*, çev. İbrahim H. Kurt, İstanbul, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2002.

Koçak, Cemil, *Türkiye'de İki Partili Siyasî Sistemin Kuruluş Yılları (1945-1950) İkinci Parti*, cilt 1, İstanbul, İletişim Yayınları, 2010.

Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, 11. bs., Ankara, 2011.

Okay, Vahap, *Modern Propaganda*, İstanbul, Okay Yayınevi, 1957.

Sander, Oral, *Siyasi Tarih Birinci Dünya Savaşı'nın sonundan 1980'e kadar*, Ankara, İmge Kitabevi, 1989.

Sever, Ayşegül, *Soğuk savaş kuşatmasında Türkiye, Batı ve Ortadoğu: 1945-1958*, İstanbul, Boyut Yayıncılık, 1997.

Soysal, İsmail, *Soğuk Savaş Dönemi ve Türkiye Olaylar Kronolojisi 1945-1975*, İstanbul, İsis Yayıncılık, 1997.

Serarslan, Halim, *Hamdullah Subhi Tanrıöver*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1995.

Uçarol, Rifat, *Siyasi Tarih (1789-2001)*, İstanbul, Der Yayınları, 2006.

Qualter, Terence H., “*Propaganda Teorisi ve Propagandanın Gelişimi*”, çev. Ünsal Oskay, Ankara, Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, cilt35, sayı 1, 1980.

Arşiv Kaynakları

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, Fon No: 30 18 12 Yer Numarası: Kutu No: 108 Dosya Gömleği No: 39 Sıra No: 8

_____, Fon Kodu: 490 1 0 0 Kutu No: 1247 Dosya Gömleği No: 154 Sıra No: 1 Dosya Numarası 8. Büro

_____, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 598 Dosya Gömleği No: 70 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 3. Büro

_____, Fon No: 30 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 101 Dosya Gömleği No: 628 Sıra No: 9

_____, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 1195 Dosya Gömleği No: 187 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

_____, Fon No: 30 10 00 Yer Numarası: Kutu No: 268 Dosya Gömleği No: 806 Sıra No: 9 Dosya Numarası: 440

_____, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 598 Dosya Gömleği No: 70 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 3. Büro

_____, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 1193 Dosya Gömleği No: 182 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

_____, Fon No: 490 1 00 Yer Numarası: Kutu No: 1193 Dosya Gömleği No: 181 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

_____, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 1195 Dosya Gömleği No: 187 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

_____, Fon No: 490 1 00 Yer Numarası: Kutu No: 1193 Dosya Gömleği No: 182 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

_____, Fon No: 490 1 00 Yer Numarası: Kutu No: 1193 Dosya Gömleği No: 181 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

_____, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 1195 Dosya Gömleği No: 187 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

_____, Fon No: 490 1 00 Yer Numarası: Kutu No: 1194 Dosya Gömleği No: 185 Sıra No: 2 Dosya Numarası: 7. Büro

_____, Fon No: 490 1 00 Yer Numarası: Kutu No: 1193 Dosya Gömleği No: 181 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

_____, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 1197 Dosya Gömleği No: 197 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

_____, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 1197 Dosya Gömleği No: 198 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

_____, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 1197 Dosya Gömleği No: 198 Sıra No: 1 Dosya Numarası: 7. Büro

_____, Fon No: 490 1 0 0 Yer Numarası: Kutu No: 1191 Dosya Gömleği No: 174 Sıra No: 1 Dosya Numarası 7. Büro

_____, Fon No:30 10 0 0 Yer Numarası Kutu No: 243 Dosya Gömleği No: 645 Sıra No: 20 Dosya Numarası: 426

_____, Fon No: 30 10 00 Yer Numarası: Kutu No: 239 Dosya Gömleği No: 613 Sıra No: 25 Dosya Numarası 424

_____, Fon Kodu: 490100 Kutu No: 1294 Dosya Gömleği No: 299 Sıra No: 1 Dosya Numarası 8. Büro

_____, Fon Kodu: 490100 Kutu No: 1295 Dosya Gömleği No: 301 Sıra No: 1 Dosya Numarası 8. Büro

_____, Fon Kodu: 490100 Kutu No: 927 Dosya Gömleği No: 608 Sıra No: 1 Dosya Numarası 5. Büro

_____, Fon Kodu: 490100 Kutu No: 1295 Dosya Gömleği No: 301 Sıra No: 1 Dosya Numarası 8. Büro

_____, Fon Kodu: 490100 Kutu No: 1294 Dosya Gömleği No: 299 Sıra No: 1 Dosya Numarası 8. Büro

_____, Fon Kodu: 490100 Kutu No: 1295 Dosya Gömleği No: 301 Sıra No: 1 Dosya Numarası 8. Büro

_____, Fon Kodu: 490100 Kutu No: 927 Dosya Gömleği No: 608 Sıra No: 1 Dosya Numarası 5. Büro

_____, Fon Kodu: 490100 Kutu No: 1295 Dosya Gömleği No: 301 Sıra No: 1 Dosya Numarası 8. Büro

_____, Fon Kodu: 490100 Kutu No: 1295 Dosya Gömleği No: 301 Sıra No: 1 Dosya Numarası 8. Büro